

Održiv rad tijekom cijelog životnog vijeka: nacionalne politike i strategije

Izvršni sažetak

Uvod

Prema radnoj definiciji koju je utvrdio Eurofound, održiv rad tijekom životnog vijeka označava „životne i radne uvjete koji doprinose zapošljavanju osoba i zadržavanju zaposlenja tijekom produljenog radnog vijeka”. Da bi rad bio održiv tijekom cijelog životnog vijeka, treba obratiti pozornost na dva područja: (a) značajke posla i radnog okruženja te (b) karakteristike i okolnosti pojedinca. Potrebno je usklađivanje i prilagođavanje ovih dvaju područja jer se oba razvijaju kroz vrijeme kako bi rad odgovarao sposobnostima, potrebama i osobnim okolnostima radnika tijekom njegova životnog vijeka. Održivi rad omogućuje da više ljudi uđe na tržište rada i da nastave raditi tijekom čitavog života pa tako i u starijoj dobi.

Ovo je izvješće usmjereno na nacionalne politike deset država članica kojima se omogućuje ostvarenje održivog rada. U istraživanju se razmatraju načini provedbe tih politika, jesu li one integrirane u usklađeni okvir i nadopunjuju li se ili su međusobno suprotstavljene.

Kontekst politike

Europske države suočene su s nizom društvenih i tržišnih izazova koji se mogu riješiti prilagođavanjem rada tako da mu osnova bude održivost. Njihova stanovništva stare, a radna snaga koja ih podupire sve je malobrojnija. Prisutan je trend porasta nesigurnih radnih mjesta, javljaju se i novi oblici zaposlenja, a u mnogim slučajevima broj dostupnih radnih mjesta smanjuje se s obzirom na nedavnu gospodarsku krizu. Takve promjenjive okolnosti stvaraju dodatan pritisak na europske sustave socijalne zaštite i predstavljaju brojne prepreke ostvarenju pametnog, održivog i inkluzivnog rasta koji se promiče u sklopu strategije Europa 2020. Kao rezultat takvoga stanja, osiguravanje sudjelovanja osoba na tržištu rada sve do starije životne dobi postalo je osnovno pitanje u svim državama članicama EU-a.

Širok niz javnih politika može značajno pridonijeti održivosti rada. Odgovarajući alati uključuju zakonodavstvo (primjerice, zakone o radu te propise o zaštiti na radu), sustave socijalne zaštite (koji osiguravaju, primjerice, naknade za nezaposlene, obiteljske doplatke, invalidnine i dopust za roditelje), javne službe (uključujući službe za zapošljavanje, obrazovanje, zdravlje i cjeloživotno učenje), javnu infrastrukturu (kao što je skrb za djecu i starije osobe) te financijske i ostale poticaje za tvrtke (primjerice, za prilagodbu radnih mjesta).

Ključni rezultati

- Utvrđeno je da sveobuhvatan pristup politikama koje uključuju relativno nov koncept održivog rada postoji u Nizozemskoj, Švedskoj i u određenoj mjeri u Belgiji. Međutim, u drugim zemljama neke od ključnih značajki održivog rada obuhvaćene su konceptima kao što su kvaliteta rada, prihvatljiv rad i dobar rad (Njemačka), uravnoteženi rad (Poljska), kvalitetno zaposlenje (Litva) te kvaliteta radnog vijeka (Finska).
- Eurofound je ranije definirao četiri dimenzije kvalitete rada i zapošljavanja: zaradu, perspektive, kvalitetu posla i kvalitetu radnog vremena. Da bi rad bio održiv, važne su sve četiri dimenzije, na razini posla i na razini posebnih potreba i okolnosti pojedinca. Mnoge od opisanih politika obuhvaćaju više dimenzija. Primjerice, aktivne politike tržišta rada obuhvaćaju teme inkluzivnosti, zaštite radnih mjesta, perspektive i zarade, razvoja vještina te ravnoteže života i posla. To podrazumijeva da je potrebno i djelovanje na općoj razini (kvaliteta rada za sve) i djelovanje usmjereno na posebne probleme ili skupine (kao što je integracija određenih skupina na tržištu rada).

- Politike koje proizlaze iz širokog spektra socijalnih gledišta i koje su usmjerene na širok raspon pitanja ključne su za održivost rada. Međutim, velik izazov predstavlja međuinstitucijska koordinacija tih politika, a treba također uzeti u obzir interakciju među različitim mjerama. Pristupi održivom radu previše su fragmentirani, što dovodi do propusta i nedosljednosti između i unutar pojedinih područja politika.
- Za uspješnu provedbu strategija kojima se pridonosi održivom radu i stvaranju povoljnog radnog okruženja od velike je važnosti snažan angažman socijalnih partnera. Ipak, puno toga ovisi o institucionalnom i pravnom okviru u kojemu socijalni partneri djeluju i razmjerima inkluzivnosti koju takvi okviri omogućuju te o manevarskom prostoru u gospodarskom kontekstu.
- U istraživanju se naglašava važnost politika kojima se stvaraju okvirni uvjeti, ali i omogućuje razvoj praksi u poduzećima koje doprinose održivom radu. One su uvjetovane načinom na koji se državni propisi i kolektivni ugovori primjenjuju u praksi, davanjem glasa radnicima (ili ne) te razvojem sudjelovanja radnika.
- Rodno osviješten pristup ključan je za održivost rada za sve radnike. Jasna rodna pristranost u nekim politikama podrazumijeva da se žene suočavaju s više prepreka održivom radu. Za razliku od toga, prepoznate su određene politike koje stvaraju poticajni kontekst za ravnjernije preuzimanje odgovornosti za skrb tijekom životnog vijeka i olakšanu interakciju između rada i privatnog života.
- Kao posljedica gospodarske krize, došlo je do brojnih promjena na tržištu rada i u sustavima zapošljavanja, ali njezin negativan utjecaj na održivost rada nije uvijek uzet u obzir. Zbog nedostatka radnih mjesta u nekim je slučajevima prijelaz bio otežan, posebice za mlade osobe i starije radnike.

Pokazatelji politike

Uvođenjem pojma „održivog rada“ u politički program obogatilo bi se donošenje odluka. Zapravo, konceptom održivog rada različite bi se politike mogle povezati u jedan zajednički program s dugoročnim ciljem: prilagodbom rada radnicima i njihovim prilikama tijekom životnog vijeka kako bi oni ostali zdravi i aktivni na tržištu rada što je moguće duže i uspostavili zdravu ravnotežu između posla i privatnog života.

Države članice donose horizontalne strategije ili o njima raspravljaju, s ciljem rješavanja problema demografskog starenja i nedostatka potrebnih vještina ili zaštite zdravlja radnika. To su često bili prvenstveno okviri za raspravu. Važno je da nakon njih uslijede konkretne politike, da se osiguraju potrebna financijska sredstva i tijela za njihovu provedbu te praćenje rezultata.

Ne postoje kompromisi između horizontalnih politika i politika usmjerenih na određen problem. Donošenje zajedničkih strategija održivog rada može pomoći u širenju relevantnih ideja. One se moraju kombinirati s međuinstitucijskom koordinacijom odgovarajućih ministarstava i tvoraca politike da bi se ispravili propusti u politici i riješile nedosljednosti. Sveobuhvatan politički okvir usmjeren na ostvarenje održivog rada trebao bi težiti holističkom pristupu kojim bi se osiguralo da se različiti tematski politički okviri međusobno nadopunjavaju.

Ne postoji jedinstvena preporuka koja bi odgovarala svima: svaka država članica mora razmotriti kako se ona uklapa i prilagođava promjenjivom gospodarskom kontekstu i izazovima. To bi moglo dovesti do „testiranja održivosti“ politika, na način da nove mjere politike u određenom području i cjelokupnoj politici budu popraćene ex-ante i ex-post procjenama njihova utjecaja na održivost rada za muškarce i žene tijekom njihova životnog vijeka.

Dodatne informacije

Izvešće *Održiv rad tijekom cijelog životnog vijeka: nacionalne politike i strategije* dostupno je na <http://bit.ly/SWStrategy>.

Za više informacija obratite se voditeljici istraživanja Greet Vermeylen na gve@eurofound.europa.eu.